

Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi

<http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/uufader.htm>

Denis Diderot'nun La Religieuse (Rahibe) Adlı Romanında Özgürlük Direnci

Mükremin YAMAN

*Atatürk Üniversitesi
mukremin@atauni.edu.tr*

ÖZET

Fransız aydınlanma hareketinin en önde gelen düşünürlerinden Denis Diderot, yazıyı olduğu denli yazını da aydınlanma hareketinin en güçlü aracı görür. Hazırlanmasında çok önemli katkısının olduğu dev bilgi kaynağı Ansiklopedi yanında, özellikle düşünsel derinlikli romanlarını da bu kapsamda değerlendirmek gerekir. Birbirlerine oldukça ince alay dolu açık saçık öyküler anlatarak neşeli bir yolculuk yapan iki erkeğin serüveninin öyküsü olan Kaderci Jacques ile Efendisi adlı romanının bir bakıma karşıtı gibi düşünülecek La Religieuse (Rahibe), bir manastıra kapatılan genç kızın özgürlük savaşımının dokunaklı anlatısıdır. Diderot'nun bu romanı yazmasında Kilisede, özellikle de manastırlarda, egemen olan boğucu havayı tanımamasının, romanın kahramanı ile aynı adı taşıyan bir rahibenin gerçekten yaşadığı acı olayların halk arasında anlatılır olmasının yönlendirici olduğu bilinmektedir. Romanın ana izleği tüm özgürlüklerden yoksun kılınmış, yaşamlarını kapalı uzamlarda geçiren rahibelere odaklanmaktadır. Roman Tanrı'nın sevgisini kazanmak için hiçbir özveriden kaçınmama savında olmalarına karşın, şiddetin, saldırganlığın, kinin, değişik sapkınlıkların pençesine düşmekten kurtulamayan rahibeleri öykülemektedir. Bu araştırma istemsiz bir biçimde bu ortama sürüklenen rahibe adayları bir genç kızın dirençli özgürlük savaşımının devinimlerini göstermeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Özgürlük, Rahibe, Manastır, Mücadele, Sapkınlık.

The Force of Freedom in The Nun of Denis Diderot

ABSTRACT

Denis Diderot, one of the predominant thinkers of the Enlightenment, sees fiction as a powerful weapon that writing in social progress. Besides Encyclopedia is a huge source of knowledge to which he has contributed significantly, we must also list his novels philosophical dimension. Religious filled with pathetic paintings, is the story of the struggle for the freedom of a girl locked up in a convent. Diderot presents him as the counterpart of Jacques the Fatalist is the joyful adventure of the two men on a journey telling stories rather nimble. It is known that prompting Denis Diderot to write this novel is that it knows the stifling air that prevailed in the Church and very especially in convents and that the tragic history actually experienced by a nun who bore the same name as the heroine of this novel was published. The main axis of the plot of the novel focuses on private religious freedom of living in a cloister. This novel tells the nuns who do not prevent from falling into the clutches of violence, aggression, hatred and every perversion despite their sacrifice in the process of divine charity. This research aims to show the assiduous freedom struggle of a young girl who finds himself unwittingly in this environment.

Key Words: Freedom, Nun, Convent, Wrestling, Perversion.

GİRİŞ

Denis Diderot'nun 1760 yılında yaşanmış bir olaydan esinlenerek yazdığı *La Religieuse* (Rahibe) adlı romanı ilk olarak 1780 yılında *Correspondance littéraire, philosophique et critique*¹'de yayınlandı. Roman Denis Diderot'nun ölümünden ancak üç yıl sonra, 1797 yılında, kitap olarak basıldı. Adı geçen romanın kaynağı, başta Grimm ile Diderot olmak üzere, *Correspondance littéraire*'in yöneticilerinin çok sevdikleri arkadaşları

¹ Yazın, Felsefe ve Eleştiri Mektupları 18. Yüzyıl Fransa'sında soylu okuryazar kesimine yönelik elyazması bir süreli yayındır. O dönemin yaygın sansürüne uğramaması için dağıtımı daha çok gizlice yapılmaktaydı. Yeni Yazınlar adıyla 1747 yılında Raynal tarafından kuruldu. 1753 yılında Friedrich Melchior Grimm yönetimine geçen yayının adı Yazın, Felsefe ve Eleştiri Mektupları olarak değiştirildi. 1769 yılında Grimm yayını Denis Diderot ile birlikte gerçekleştirmeye başladı. Yayın kapandığı 1793 yılına dek Jacques-Henri Meister tarafından yönetildi.

(Kaynak:

http://fr.wikipedia.org/wiki/Correspondance_litt%C3%A9raire,_philosophique_et_critique, 27.01.2015)

Croismare Markisine yaptıkları bir düzmeceye dayanmaktadır². Paris'ten ayrılıp Caen yakınlarındaki kasabasına dönerek, burada dingin bir yaşam sürmek, küçük bir yerleşim yerinde küçük sorunlarla uğraşmak isteyen Marki'yi uzun süre gelmediği Paris'e yeniden gelmesini sağlamayı amaçlayan bir oyun düzenlerler. Buna göre yemin ettiği manastırdan kaçan Suzanne De La Marre adlı genç rahibeye üç yıl önce yeminini geçersiz kılma yönünde yardım etme çabasına girmiş olan Croismare Markisinin, manastırdan kaçtıktan sonra çok zor koşullarda yaşamını sürdüren rahibeye yeniden yardımı istenecektir. Grimm, Diderot ve arkadaşları gerçekte olmayan bu genç rahibenin ağzından bir yardım isteme mektubu yazarlar. Ancak bu mektubu önce Croismare Markisinin Caen'a gitmeden önce yöneticisi olduğu Paris'teki Krallık Askeri Okuluna gönderirler. Genç kıza oradan Markinin Caen'da bulunduğunu bildiren bir not gelir. Bu oyunu düzenleyen Grimm, Diderot ve arkadaşları, olayın gerçekliğini sağlamak için, tanıdıkları eski bir piyade subayının karısı Moreau Madin'in adresini, tasarladıkları mektupları da kendi eliyle yazacak bir genç kıza kullanırlar. Suzanne De La Marre, Bayan Moreau Madin ve Croismare Markisi arasındaki oldukça dokunaklı yazışmalar 1760 yılının Şubat ayından Mayıs ayının sonuna dek sürer. Grimm Correspondance littéraire'in 15 Mart 1770 tarihli sayısında şu itirafta bulunmaktadır:

“Mösyö de la Harpe'in Rahibe adlı oyunu on yıldan beri uyumakta olan bilincimi yeniden uyandırdı, Diderot ve çok yakın arkadaşlarımızdan oluşan iki üç kişilik bir çeteye gerçekleştirdiğimiz benim buluşum şu ürkütücü düzeneği bana anımsatarak. Şu kutsal Carême (oruç) günlerinde içimi dökmek ve öteki günahlarımla birlikte bu günahımın bağışlanmasını isteme görevinde umarım çok geç kalmadım.”³

Denis Diderot yukarıda kısaca anlatılan düzmececin önemli bir parçası olmakla birlikte, oyun içinde yer alan arkadaşlarından habersiz olarak bütünüyle kurmaca olan büyük bir roman yazmaya girişerek onu başka bir boyuta taşır. Denis Diderot'nun yazmakta olduğu bu romanın başkışisi olan mutsuz genç rahibenin soyadı De La Marre değil, Simonin'dir. Romanın söylemi yukarıda belirtilen dokunaklı mektuplardan çok daha dokunaklıdır. Diderot'nun bu girişiminde 18. Yüzyılın ortalarına doğru onu

² Paige, Nicholas, Diderot Démystifié: Les Lectures de la Religieuse, Revue d'histoire littéraire de la France, P.U.F. 2011/4, s. 851, Paris.

³ Correspondance littéraire'in bu yazışmaları içeren bölümü La Religieuse adlı romanın 1797 yılında Paris'te Marchands de Nouveautés Yayınevi tarafından yapılan ilk basımının 247-288 sayfalarında yer almaktadır.

çok etkilemiş olan İngiliz yazar Samuel Richardson biçeminde romanlar yazma isteğinin belirleyici olduğu pek çok eleştirmenin paylaştığı bir olgudur. “Toutes les voix possibles du roman (Romanın bütün olası sesleri)” adlı makalesinde Delon (2013), Denis Diderot’un “Eloge de Richardson” (1762) adlı yapıtında yer alan alışlagelen roman biçiminin Samuel Richardson yönünde değişmesi gerektiği görüşünü aktararak şu saptamayı yapmaktadır:

“Paméla ou la Vertu récompensée (1740) ve Clarisse Harlowe (1748) adlı yapıtların İngiliz yazarının üstün niteliklerini daha iyi dillendirmek için, serüven anlatısı geleneğini sert biçimde eleştirmektedir. Aynı biçimde, klasik dönemin trajedi ve güldürü biçimlerine de karşı çıkarak, yeni bir tiyatro önermekte, kahramanlıklar anlatan romanlar yerine acıklı ve aktöresel öyküleri yüceltmektedir.”⁴

Denis Diderot’un roman, tiyatro, masal, söyleşi gibi kurgusal yapıtlarına bakıldığında, yukarıda vurgulanan özelliklerin belirgin olduğu görülür. Özellikle önemli olarak değerlendirilen “Rahibe” ve “Kaderci Jacques ile Efendisi” adlı romanlarının başlıkları, bir yandan kahramanlarını belirtirken, öte yandan da adlandırdığı kavramlara genel bir bakışı sergilemektedir. “Rahibe” genel olarak kadın din görevlisini irdeleyen imgelere açılırken, “Kaderci Jacques ile Efendisi” kadercilik kavramını derinliğine sorgulamaktadır. Her ikisinde de Diderot’un yaratmak istediği kurgusal anlatının temel çizgilerinin var olduğu görülmektedir. Diderot “Rahibe” adlı romanının Correspondance littéraire’de yayınlanmasından sonra yazdığı “Préface du précédent ouvrage” (Önceki yapıta önsöz) başlıklı yazısında hem bu romanının kaynağını açıklıyor, hem de romanın acıklı yönünü vurgulamak için bir anısını paylaşıyor: Diderot’un bu romanı yazdığı günlerde kendisini görmeye gelen bir yakın arkadaşı, onu çalışma masasında gözleri yaşlı durumda bulur. Ona “Neyiniz var?” diye sorduğunda, “Neyim mi var? Yazdığım bir öyküye ağlıyorum.” diye yanıtlar arkadaşını. Gerçekten de okunduğunda bu romanın oldukça dokunaklı bir söylemi olduğu, acıma duygusunu en üst düzeye taşıyan pek çok sahne içerdiği görülür. Diderot’un “Rahibe”nin gizemlerini çözümleyen Paige (2011) şu gözlemi yapmaktadır:

“Rahibe’nin aktöresel ve estetik etkililiği bir gerçeklik izlenimine dayanıyordu: Suzanne Simonin’in durumu bize çok acınası geliyordu, çünkü onun var olduğu izlenimine sahiptik; Roman bastırılmış

⁴ Delon, Michel, Toutes les voix possibles du roman, in Magazine Littéraire, No: 537, s. 66, 2013 Paris.

yönelimler konusunda güçlü bir tanıklık sergiliyordu, biz de bu tanığa o oranda inanabiliyorduk.”⁵

1. La Religieuse (Rahibe) Ana İzleği

Denis Diderot'nun La Religieuse (Rahibe)⁶ adını taşıyan romanında ailesi tarafından kendi istediği dışında manastıra gönderilen Suzanne Simonin adlı genç kızın özgürlük savaşımı öykülenmektedir. Romanın başkahramanı da olan Suzanne Simonin yaşadıklarını kendi ağzından Croismare markisine anlatmaktadır. Simonin ailesinin üç kız çocuğundan birisi olan Suzanne'nın kötü yazgısı annesinin istemeden yaşadığı evlilik dışı bir ilişkiden dünyaya gelmesidir. Babanın bu konuda kuşkuları var, ama somut tepkiler ortaya koyamamaktadır. Ancak Suzanne ile öteki kızları arasında ayırım yapmaktadır. Anne de kızını manastıra gönderip onu bir rahibe yaparak bu günahı kurtulmayı, sonsuzda bir esenlik kazanmayı ummaktadır. Suzanne öteki kardeşlerinden daha güzel, daha akıllı, daha gösterişlidir. Kız kardeşlerinden birisiyle evlenmeyi tasarlayan bir adamın, eve geliş gidişlerinde Suzanne'la ilgilenmeye başlaması, Suzanne'nın da bu durumu fark ederek annesine söylemesi onun kapalı yaşama gönderilmesini çabuklaştırır. Suzanne bu haksızlığa karşı çıkar, kapatıldığı hücreden kurtulmak için çabalar, ancak boşunadır.

Suzanne aslında sorumlu olmadığı bir durumdan dolayı cezalandırılmış, yalnızca bir manastıra kapatılmakla kalmamış, aynı zamanda bir kimliğe, hiç istemediği bir yazgıya da yargılanmış olmaktadır. En kötüsü de dışarıyla tüm iletişiminin kesilmesinden dolayı kendi içine kapatılmıştır.

Bu kapatılma öyküsü 18. yüzyıl Fransa'sında, bir din kurumunda yaşanmış olmakla birlikte oldukça çağdaş yankıları vardır. Toplumda, ailede istenmeyenleri kısıtlamak için çağımız yeni yöntemler geliştirmiş olmakla birlikte, buralardan kurtulmak isteyenlerin savaşımı neredeyse iki buçuk yüzyıl önce Suzanne Simonin'in mücadelesindeki keskinliği korumaktadır. Bu romanla Diderot, yalnızca bir dinsel kapanma çözümlemesi yapmıyor, aynı zamanda hangi gerekçeyle olursa olsun insan doğasına aykırı kısıtlamalara bir yergi yapmaktadır.

⁵ Paige, Nicholas, Diderot Démystifié: Les Lectures de la Religieuse, Revue d'histoire littéraire de la France, P.U.F. 2011/4, s. 851, Paris.

⁶ Diderot, Denis, La Religieuse, Librairie Alphonse Lemerre, 1925, Paris.

Romanın başkahramanı Suzanne anlatısında, yukarıda değinildiği gibi, kendisini, açıkça söylenmese de, aile içinde dışlanmış durumda yaşayan bir genç kız olarak sunmakta, bunun gizli bir nedeninin olması gerektiğini düşünmektedir. Sonunda annesi dinsel danışmanı Père Séraphin kanalıyla bu gerçeği Suzanne'a ulaştırır. Böylece onun aile içinde bir tarafa itilme nedenini anlayarak, her türlü aile desteğinden yoksun kalacağı kanısına varıp manastırdan çıkma çabasından vazgeçeceğini düşünmektedir. Père Séraphin Suzanne'a içinde bulunduğu durumu anlatarak, manastırda kalmasının onun için daha iyi olacağını söyler. Suzanne'nın bu durumu kabullenmediğini, manastır kurallarına göre yemin etmeyi reddettiğini duyan annesi onu yeniden eve çağırır, azarlar, yüzüne "Sizin hiçbir hakkınız yok, hiçbir zaman da olmayacak"⁷ diyerek bir odaya kapatır. Bu sözler genç kız için çok ağırdır, onu değersizleştirerek derinden yaralar. Ancak bütün bu hiçleştirme çabaları Suzanne'nın direncini kırmaz, hatta onu daha da güçlendirir. Père Séraphin'in Suzanne'ı manastır yaşamına inandırmak için söylediği "Siz dışarıdaki güçlüklerin, çalışmanın, yoksunlukların ne olduğunu bilmezsiniz" sözüne karşılık "Hiç olmazsa özgürlüğün değerini biliyorum, hak etmediğim bir durumun ağırlığı altındayım"⁸ der.

Suzanne Simonin evinde kapatıldığı odada çok yoğun sıkıntılar yaşar, annesinden en azından bir yardım, bir umut ışığı bekler, ama onun tutumunda en küçük bir değişiklik olmaz. Babasının kim olduğunu öğrenmeyi dener, ancak annesinden "o öldü" sözünden başka hiçbir yanıt alamaz. Sonunda baskılara ve babası olmayan birisinin azarlamalarına katlanamayarak başka bir manastıra gitmeyi kabullenir. Böylece onun için çok uzun, çok örseleyici olacak bir yaşama Longchamp manastırında çaresiz teslim olur. Romanın yaklaşık 350 sayfalık metnine inanılması güç bu hava egemendir. Suzanne bu manastırda hep benzer şeylerle karşı karşıyadır. Annesinden sonra "anne" diye seslendiği baş rahibelerden de farklı bir annelik görmez. Çok değişik eğilimleri, davranışları, sapkınlıkları olan bu kadınlar Suzanne üzerinde egemenlik kurmak için onun kişiliğine, duygularına, ruhsal dünyasına hiç değer vermedikleri gibi, bedenini de basit bir araç gibi kullanırlar. Romanın bu kesitlerinde kendine özgü bir yaşam hakkı tanınmayan kapatılmış bir canlı beden söz konusudur.

⁷ A.g. y., s. 54

⁸ A.g.y., 47

2. Suzanne Simonin’in Acıları

Anlatının hemen hemen tümüne, yukarıda da değinildiği gibi sevgi yoksunluğu yaşayan bir çocuğun kapalı dünyası egemendir. Daha çocukluğundan başlayarak bir takım kıskançlıklarla karşılaşır. Öteki kardeşlerinden daha güzel, daha akıllı olması nedeniyle karşılaştığı bu davranışlar onun çocuk ruhunda derin yaralar açar, bunları içine ata ata edindiği suçluluk duygusu zamanla aşağılık karmaşası denilen bir eğilime döner. Bu bağlamda La Religieuse’ü ruhbilimsel roman ulamında da değerlendirmek doğru olur. Zorla kapatılmış olmanın etkisi altında kalan genç roman kahramanı öfke, başkaldırı, kabullenmeme, sesini hiç kimseye duyuramama gibi bir takım acı duygularla karşı karşıya kalır. Romanda umutsuzluk sahneleri, akıl sağlığını bozacak denli katı uygulamalar birbirini kovalar. Kahramanın içinde bulunduğu çaresizlikler çoğaldıkça bunların söylem olarak anlatılması da olanaksızlaşır, bir takım bedensel devinimlere dönüşür: “Kimi zaman bir sandalyenin üzerine düşüyordum; kâh susuyor, kâh ağlıyordum; ya devinimsiz, ya ayakta duruyordum; ya gidip duvarlara yaslanıyor, ya da acımı içime gömüyordum.”⁹ (21) Sonuçta içeri kapatılma Suzanne’ı umutsuzluk ve terk edilmişlik duygusuna iter.

Bütün bunlara karşın, Suzanne’da hiç yok olamayan bir direnme gücü de vardır. En umutsuz olduğu, hatta kendini ölüme götürecekt adımları atacağı sırada bile bu direnç kendini gösterir. Romandaki kimi sahneler bunu çok çarpıcı biçimde göstermektedir. Suzanne’ın bu direncini üç ulamda değerlendirmek olanaklıdır:

2.1. Kendi kendine karşı direnci

Romanda içine düştüğü umutsuzluklarla savaşıyor bir can betimleniyor, ama her umutsuzlukta aynı zamanda ondan kendini kurtarma, yeniden yaşama sarılma da bu betimlemenin içinde yer alıyor. Bir bakıma umutsuzluk durumları ile kendini toparlama almaşık bir düzlemde gerçekleşiyor. Bu iki durum hep birbirini tamamlıyor, aynı yaşamın temel gerekleri olarak beliriyor. Kuşkusuz bu da Diderot’nun yarattığı bu dirençli kahramanın nitelikleri içinde yer almaktadır.

Suzanne’da belli bir barışçıl, dinginlik belirtileri de vardır. 17. ve 18. yüzyıllarda Hristiyan anlayışında belirgin olarak görülen akılcı, aynı zamanda da uzlaşmacı bir akımın (stoïcisme) kendine, tutkularına egemen olma düşünsel ülküsüyle birleştiği görülmektedir. Sevgi yoksunluğunun yol açtığı ağır darbeler, yalnızlık bunalımları, kendini kaybetme kahramanı

⁹ A.g.y., s. 21

kendi gücünü aşmaya ve kendine gelmeye zorluyor; bir bakıma umutsuzluk enerjisini manastır düzenine karşı gelme istencine dönüştürüyor.

Suzanne’ın yoğun sıkıntılar ve acılar karşısındaki duruşu çok çarpıcıdır. Kendisi de bu niteliğini sıklıkla dile getirmekten kaçınmaz: “On yedi, on sekiz yaşlarındaki bir kızın, olağanüstü bir dirence sahip olmadan, bütün bu sıkıntılara nasıl katlanabildiği kolay tasarlanamaz.”¹⁰ Bu açıdan bakıldığında, Suzanne’ı salt bir genç kız olarak görmek doğru olmaz, onun daha çok güçlü bir kadın istencini, üretkenliğini simgelediğini düşünmek daha doğru olur. Suzanne’ın umut etme yeteneği ona eşsiz bir güç ve enerji birikimi vermektedir.

2.2. Manastır Düzenine Karşı Direnci

Romanda Suzanne’ın önüne konulan her zorluk, her engel ya da her tuzak onu tepki vermeye, karşı çıkmaya, sesini yükseltmeye itmektedir. Onun kişiliğinin en önemli niteliği bu istenç ve dirençte kendini göstermektedir. Bütün çabası da daha kötü durumların karşısına çıkmaması içindir. Özellikle manastıra girme konusunda gösterdiği direnç, açık sözlülük, yöneticilerle yaptığı konuşmalarda öne çıkan “HAYIR” sözü bunu kanıtlamaktadır. Manastırda Supérieure (Başrahibe)’nin onu sorguladığı sahnede bu başkaldırı görülmektedir:

“ – Şimdi birlikte bakalım olaya, anlaşalım. Yemin etmek istiyor musunuz?

– Hayır, bayan.

– Dinsel kuruma karşı hiçbir ilginiz yok mu?

– Hayır, bayan.

– Ana babanızın isteklerine uymayacak mısınız?

– Hayır, bayan

– Öyleyse ne olacaksınız siz?

– Her şey olabilirim, rahibelik dışında. Öyle olmak istemiyorum, olmayacağım da.

– Tamam, öyle olsun! Rahibe olmayacaksınız. Bakalım, annenize nasıl bir yanıt vereceğiz...”¹¹

¹⁰ A.g.y., s. 51

¹¹ A.g.y., s. 32

Suzanne'ın yemin töreni hep aynı olumsuz yanıtlarıyla sonlanır. Onu her tören sonrasında hücrelerine kapatıp başrahibe ile yardımcıları tarafından yemin etmesi için üzerinde her türlü baskı uygulanır. Bu bölümlerde betimlenen kutsal ayinler günahsız bir genç kızın kurban edilmesi gibidir. Uzun süren çabaların sonunda, Suzanne'ı hemen hemen bilincini kaybetmiş, söyleneni yapan, yarı otomat bir durumda yemin törenini gerçekleştirilir. Daha sonraki günlerde Suzanne bu törenden hiçbir şey anımsamaz, hatta zaman zaman kendisinin aldatıldığını, yemin etmediği halde yemin etmiş gibi gösterildiğini düşünmeye başlar. Anımsamadığı bu törenle ilgili olarak Croismare markisine şunları söyler:

“Ne ne yaptığımı, ne de ne söylediğimi biliyorum. Kuşkusuz bilinen soruları sormuşlardır, ben de yanıtlar vermişimdir; yemini de dillendirmişimdir, ama belleğimde bunlardan tek bir şey bile yok, çocukluğumda nasıl masum biçimde Hristiyan yapılmışsam, aynı biçimde kendimi rahibe buldum. (...) Peki, mösyö, Sainte-Marie manastırında yaptığım gibi, Longchamp'ta da bunu istemediğim halde, benim böyle bir şey yaptığımı inanır mısınız? Anlayışımıza sunuyorum; Tanrı'nın adaletine sunuyorum. Öylesine bitkin durumdaydım ki, birkaç gün sonra benim koroda olduğum söylenince ne demek istediklerini anlamadım. Gerçekten yemin edip etmediğimi sordum; Yemin metnindeki imzama görmek istedim: bunların yanında manastır topluluğunun tanıklığı olması gerekiyordu.”¹²

Bu alıntıda yer alan kimi sözlerden anlaşılacağı gibi, Suzanne inanç karşıtı, tanrıtanımaz birisi değildir. Yaşadığı en sıkıntılı günlerde bile Tanrıya yakınmada bulunmaz, başına gelen olayların Tanrı'dan değil, Tanrı adına davrandığını sanan bilisiz insanlardan kaynaklandığını düşünür. Diderot bu kahramanıyla öyle bir yol çizer ki, bu yol ne tanrı tanımazlıktır, ne de libertin hoyratlığıdır. Suzanne'ın acı çığılığı, erdemli ve temiz bir toplum için çırpınıştır. Bu nedenledir ki içine kapatıldığı kapalı uzamı arılık ve özgürlük için ateşe verme isteğini dolaylı biçimde dillendirir:

“Şöyle rüzgârın çok şiddetli estiği bir günde elde bir meşale ile samanlığa, odunluğa, koridorlara dalmalı. Manastırda yakmadık bir şey bırakmamalı; ancak bütün bu olaylar sırasında kapıları da açık bırakmalı, kendini kurtarabilen kurtarabilmeli.”¹³

Suzanne'ın manastır yaşamını kabullenmesini güdüleyen dinsel bir ülküdür. Diderot yarattığı bu roman kişisiyle şöyle bir eytişime varmak

¹² A.g.y., ss. 76-77

¹³ A.g.y., s. 93

istiyor: Kilisenin akla, insana uymayan düzenini yüceltilmiş bir inanç imgesiyle aşmak.

2.3. Yazı ve Sözle Direnci

Romanda betimlenen manastır yaşamı toplama kamplarındakine benzemektedir. Buralarda insanların kendini sözlü anlatması hem olanaksız, hem de çok tehlikelidir. Bu nedenle de çoğu zaman gizlice yazılan yazıların tutsakları az da olsa rahatlattığı bilinen bir olgudur. Diderot da kahramanı Suzanne Simonin'i buna yönlendirir. Başrahibeden yemin töreninde söyleyeceği şeyleri yazmak için istediği kâğıtlara çektiği sıkıntılarının bir bölümünü yazar. Ancak bu da başına oldukça büyük dertler açar. Zira Başrahibe bu kâğıtları geri ister. Romanın Suzanne'ın gizli yazılarıyla ilgili oluntularında Başrahibe ile yardımcılarının, kendi tutumları hakkında yazıldığı kuşkusuyla Suzanne'dan bunları alma çabaları izlenmektedir:

“Bu endişeleri taşıyacaklarını bilmeden, böylesine tehlikeli kâğıtların üstümde bulmamaları gerektiğini hissettim. Önce onları yastığımın ya da yorganımın içine koyup dikmeyi, sonra giysilerimin içinde saklamayı düşündüm, ama en iyisi onları bahçeye götürüp ateşe atmak. O yazıları yazmak için ne denli acele ettiğimi, yazdıktan sonra da ne denli sıkıntı içine düştüğümü bilemezsiniz.”¹⁴

Suzanne'ın saklamaya çalıştığı yazılar yaşadığı olaylardır. Ele geçirilip yok edilmezlerse, kapalı uzamda olup bitenlerin dışarı çıkma olasılığı Suzanne'ın çevresindekileri telaşlandırır. Bu oluntuda da çok ağır baskı sahneleri yer almaktadır. Bu bakımdan da La Religieuse (Rahibe) kutsallık düzeyine çıkan bir drama olarak değerlendirilmektedir. Manastır ortamından bunalan yeni rahibe kendi övgülü yaşamöyküsünü yazmıştır. Suzanne Simonin'in başkaldırısı ve direnci sonunda söylen durumuna, kutsallık düzeyine ulaşmıştır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Deni Diderot'nun bu romanı en az öteki romanları denli güçlü ve etkileyicidir. Özellikle benöyküsel olduğu için inandırıcıdır. Romanın kaynaklarına inildiğinde de öykülenen olayların yaşanmış olaylardan derlendiği görülmektedir. Aslında Diderot içerden gösterdiği manastır yaşamını az çok bilen birisidir. Güçlü bir eleştiri yapmakta, bu eleştiriyi de manastırın içinde yaşayan bir genç kızın ağzından dillendirmektedir.

¹⁴ A.g.y., ss. 95-96

Doğmaların ve gizemin egemen olduğu bir dünya ile ilgili bu eleştirel düşünceler oldukça etkili ve inandırıcıdır. Bu açıdan bakıldığında, Katolik inancının gücünü sorgulama yolunda önemli katkılar sağladığı, Aydınlanma düşüncesine çok önemli araçlar kazandırdığı yadsınamaz. Suzanne'ın dokunaklı sözleri, kendine sağladığı güçlü imge, romanın gerçekten çok kolay okunmasını sağlamaktadır. Ayrıca bir duruşma ifadesi biçiminde gerçekleşen anlatı kurgusal bir tanığın karşısında etkisini daha da artırmaktadır. Suzanne'a karşı hiçbir dayanışmanın, hiçbir cömertliğin gösterilmediği bu uzam esenleyici olmayan bir uzama dönüşmektedir. Denis Diderot'nun bu metni bir mücadele metnidir, çoğu 18. Yüzlü Fransız aydınlanmacı yazarlarınıninkiler gibi.

KAYNAKLAR

- Delon, Michel 2013. *Toutes les voix possibles du roman*, Paris: Magazine Littéraire, No: 537, pp. 66 – 68
- Diderot, Denis 1997. *La Religieuse*, Paris: Marchands de Nouveautés.
- Diderot, Denis 1925. *La Religieuse*, Paris: Librairie Alphonse Lemerre.
- Marracci-Roy, Véronique 2015. *La Correspondance littéraire de 1776 à 1789*, 27.01.2015 tarihinde <http://fr.wikipedia.org> adresinden alınmıştır.
- Paige, Nicholas 2011. *Diderot Démystifié: Les Lectures de la Religieuse*, *Revue d'histoire littéraire de la France*, 4ème Ed. Paris: P.U.F.

Başvuru: 02.02.2015

Yayın Kabul: 13.05.2015

